

Liseli Ergenlerde Okula Aidiyet Duygusu: Umutsuzluk ve Yalnızlık ile İlişkileri

School Belonging Sense for High School Adolescence: The Relationship with Hopelessness and Loneliness

Fatma ALTINSOY, Milli Eğitim Bakanlığı, Bilecik, fatmaaltinsoy.26@gmail.com
Kübra KARAKAYA ÖZYER, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, karakayakubra@gmail.com

Öz. Bu araştırma, Türkiye'deki bir kamu lisesinde bulunan ergenlerin umutsuzluk ve yalnızlık seviyelerinin okula aidiyet duygularını yordamakta mıdır sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmanın örneklemini lisedeki 9 ve 10. sınıflardaki 189 ergen oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak; Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeği-Ergenler için Kısa Formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimleyici istatistikler, Pearson korelasyon analizi ve çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışmanın en önemli bulgusu liseli ergenlerin umutsuzluk ve yalnızlıklarının okula aidiyet duygusunu anlamlı düzeyde yordamakta olduğudur. Umutsuzluk ve yalnızlık okula aidiyet duygusundaki toplam varyansın % 27'sini açıklamaktadır. Bir diğer bulgu ise okula aidiyet duygusunun umutsuzluk ve yalnızlık ile negatif yönde ilişkili olduğudur.

Anahtar Sözcükler: Okula Aidiyet Duygusu, Umutsuzluk, Yalnızlık, Ergenlik

Abstract. The aim of the study is to search whether hopelessness and loneliness can predict school belonging sense for adolescence in a public high school in Turkey. The sample contains 189 high school students from 9th and 10th grade. School Belonging Sense Scale, Beck Hopelessness Scale and UCLA Loneliness Scale Short form were used to collect the data. Collected data was analyzed with descriptive statistics, Pearson Product Moment Correlation and Multi-regression methods. The most important research result is that loneliness and hopelessness can predict the sense of school belonging for high school students. Loneliness and hopelessness explained 27% of the total variance of school belonging. Another result is hopelessness and loneliness have a negative relationship with sense of school belonging.

Keywords: Sense of School Belonging, Hopelessness, Loneliness

SUMMARY

Purpose and Significance

The aim of the study is to search whether hopelessness and loneliness can predict school belonging sense for adolescence in a public high school in Turkey.

Methodology

The data was collected from a public high school in Turkey which is located in the Marmara Providence. Convenience sampling method has been chosen and 97 female and 91 male students from 9th and 10th grades were selected for the current study. School Belonging Sense Scale, Beck Hopelessness Scale and UCLA Loneliness Scale Short form were used to collect the data. Collected data was analyzed with descriptive statistics, Pearson Product Moment Correlation and Multi-regression methods.

Results

The results of the study demonstrated that loneliness and hopelessness can predict the sense of school belonging for high school students ($R=.518$, $R^2 =.269$, $F= 34.185$, $p < 0.001$). Loneliness and hopelessness explained 27% of the total variance of school belonging. Specifically, loneliness explained 40% of the total variance of school belonging and hopelessness explained 25% of the total variance of school belonging separately. Moreover, hopelessness and loneliness have a negative relationship with sense of school belonging for adolescence in the study.

Discussion and Conclusion

In the study, the results showed that hopelessness significantly predict sense of school belongings for high school students. This result is consisted with the studies in the literature (Alverson, 2014; Bolland, Lian and Formichella, 2005; Pharris, Resnick and Blum, 1997; Rankin, Saunders and Williams, 2000). Sense of belonging may establish a buffer zone for hopelessness. Alverson (2014) claimed that students use school belonging to overcome the hopelessness status. Similarly, loneliness predicts sense of school belonging significantly. Hagerty and Williams (1999) concluded that sense of belonging and social supports are two crucial factors to develop loneliness. People who give psychological consultation to adolescence can consider working with school management and try to increase sense of school belonging for high school students.

GİRİŞ

Birey psikososyal bir varlık olarak "birliktelik" ihtiyacı içindedir. Bu birliktelik, insanın varoluşuna dair temel motivasyonu olarak; toplumsal, sosyal bir bütünün parçası olma ihtiyacıdır. Bu ihtiyacın temelinde ise ait olma duygusu vardır. Bu bağlamda birey en küçük yaşam olayında bile bir başkasına gereksinim duyar (Hendrick, 2009). Aidiyet; değer, ihtiyaç ve bir sosyal sistem tarafından kabul edilmeyi içeren deneyimler bütünüdür (Hagerty, Lynch-Sauer, Patusky, Bouwsema ve Collier, 1992). Bu deneyimler bütününe vurgu yapan ve *Bireysel Psikolojinin* kurucusu olan Adler'e göre bireyler sosyal faktörlerle motive olmaktadır. Bu nedenle ait olma duygusu çok önemlidir (Corey, 2008).

Ergenlik boyunca, güçlü bir ait olma duygusu büyük bir öneme sahiptir (Booker, 2004). Ait olma ihtiyacının karşılanması sonucunda birey, kendisine ve çevresindekilere saygı duyar, duyarlılık sahibi olur, çevresindeki olaylarla ilgilenir ve sahip olduğu beceriler konusunda farkındalık kazanır (Eroşkun ve Nalçacı, 2005). Yaşam dönemleri içerisinde kırılma noktası diyebileceğimiz ergenlik yıllarında bu ihtiyaç okul bağlamında öne çıkmaktadır. Modern toplumlarda okullar, ergenlerin doğasını şekillendirmek adına çok önemli bir role sahiptir (Steinberg, 2013). Bireylerin yaşantılarında bu denli öneme sahip olan okula karşı onların duygu ve düşünceleri elbette ki dikkate alınmalıdır. Bu noktada duygu ve düşüncelerin olumlu ve olumsuz bağlamda iki boyutu ön plana çıkmaktadır. Buradaki olumlu boyut ise ait olma duygusudur. Okula aidiyet duygusu (Sense of School Belonging); öğrencinin okuldaki diğer kişiler tarafından hangi düzeyde onaylandığına, okulda kabul gördüğüne, öğrenciye saygı duyulduğuna ve onun destek görüp görmediğine yönelik bir duygudur (Goodenow, 1992; Goodenow ve Grady, 1993).

Neel ve Fuligni'e (2013) göre okula aidiyet lise öğrencileri için kritik bir önem taşımaktadır. Okula aidiyet duygusunu yüksek algılayan öğrencilerin okulda öğretmen ve akranlarıyla daha iyi ilişkiler içinde olduğu, özsaygıyı daha yüksek algıladığı ve yaşamdan daha fazla doyum aldıkları görülmektedir (Cemalçılar, 2010).

Booker (2004) okulların ergenler için aidiyet ve sosyal ilişkileri deneyimlemek adına ilk sırada yer aldığını vurgular. Ergenlerde okula aidiyet duygusu arttıkça akademik başarı, kendini yetkin hissetme, özsaygı artmaktadır. Buna karşın dışsal sorunlara yüklenme eğilimi anksiyete, depresyon düzeylerinin azaldığı bulgularına ulaşılmıştır (Pittman ve Richmond, 2007; Maddox ve Prinz, 2003).

Diğer çalışmalarda ise; akademik başarı ve riskli davranışlarla (Kostelecky, 2005), psikolojik ihtiyaçlarla (Eryılmaz ve Altınsoy, 2017), başarısızlık korkusu ve okula bağlanma durumları ile (Caraway, Tucker, Reinke ve Hall, 2003) ilişkili olduğu belirtilmektedir. Tüm bunların yanında bulunduğu çevrede dışlanan, kendini yabancı olarak algılayan öğrencilerin performansları ve okula devamlılıklarında düşüş gözlemlendiği belirtilmektedir (Goodenow ve Grady, 1993; Osterman, 2000). Alan yazında var olan bu çalışmalardan yola çıkılarak; okula aidiyet duygusunun, öğrencilerin gerek başarılarında gerekse geleceğe olan bakış açılarında anahtar bir rol oynayabileceği söylenebilir.

Öğrencilerin geleceğe ilişkin olumlu veya olumsuz beklentilerinin bir başka deyişle amaçların, okul yıllarında oluşması ve bunun da okula aidiyet duygusunu etkilediği önemli bir tespittir (Altınsoy ve Eryılmaz, 2017). Öğrencilerin içinde bulunduğu ortamda kendi varoluşunu hissetmesi öğrencinin çevreyle iyi bir iletişim halinde olması ile mümkündür. İşte bu bağlamda yalnızlık ve umutsuzluk kavramları öne çıkar.

Umut ve umutsuzluk zıt yönlü beklentilerin temsilleridir. Umut kavramı gelecekte amaçlanan içeriklerin başarıyla öngörüsü yer alırken; umutsuzluk kavramında başarısızlık öngörüsü yer almaktadır (Dilbaz ve Seber, 1993). Umutsuzluk, kişinin kendine ve geleceğine ilişkin olumsuz beklentileri içermektedir (Beck, Weissman, Lester ve Trexler, 1974). Umutsuzluk, kişinin ruh sağlığını olumsuz etkileyen, psikopatolojik sorunlara yol açabilen bir duygudur (Dilbaz ve Seber, 1993). Bu bağlamda umutsuzluk, ileriye dönük olumsuz beklentileri kapsayan duygu durumudur (Çevik ve Gündoğdu, 2015).

Bazı çalışmalarda ise ait olma duygusu ve umutsuzluk kavramları farklı değişkenlerle ele alınmıştır. Örneğin; Fisher, Overholser, Ridley, Braden ve Rosoff (2015) yetişkinlerle yaptıkları

çalışmalarında ait olma duygusunun azlığı depresyon, ümitsizlik, intihar düşüncesi ve önceki intihar girişiminin geçmişi ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca aidiyet duygusu, depresyon ve umutsuzluk ile anlamlı bir ilişki gösterdiği ve depresyonun gelişmesinde ve depresyonun iyileşmesinde kritik bir rol oynamasının mümkün olabileceği belirtilmektedir. Tüm bunların yanında aidiyet duygusu doğrudan depresyon ve umutsuzluk ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir.

Bazı çalışmalarda ise ergenlikte umut ve umutsuzluğun nasıl bir yol izlediği üzerinde durmaktadır. Örneğin; Shek ve Li (2016) ise Hong Kong' daki Çinli ergenlerle dört yıl süren boylamsal çalışma sonuçlarına göre algılanan okul performansı (okul arkadaşlarıyla karşılaştırıldığında algılanan akademik performans vb.) ve yaşam doyumu azalırken, umutsuzluğun arttığı bulunmuştur. Bazı çalışmalarda ise umutsuzluk durumunu yenmek adına, okula kendini ait hisseden öğrenci sonraki zaman diliminde daha az umutsuz hissedeceğini belirtilmektedir (Alverson, 2014).

Ayrıca okul bağlamında umutsuzluğu ele alan çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin; ergenlerin genellikle okul başarısı doyum verici olmadığında ümitsizlik gösterirler (Shek ve Li 2014). Bununla birlikte umutsuzluk ve aidiyetin başarıyı doğrudan etkilediği belirtilmektedir (Alverson, 2014). Lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada okula aidiyet duygusu ile akademik çaba (akademik öz-yeterlik ve akademik umutsuzluk) arasında bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Allipour-Birgani ve Shehni-Yailagh, 2016). Buna ek olarak, aidiyet duygusu, umut ve akademik katılımın gelişmesine katkı sağlamaktadır (Van Ryzin, Gravely ve Roseth, 2009; Van Ryzin, 2011). Pharris, Resnick ve Blum (1997) ise kız öğrencilerin okul hakkındaki olumlu duyguların ve aidiyetin, umutsuzluğun yokluğu ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Van Ryzin (2011), yaptığı çalışmada okul ortamında öğrencilerin aidiyet ihtiyaçlarının desteklendiği durumda, öğrencilerin umutlarının arttığını belirtir. Benzer bir çalışmada, Van Ryzin, Gravely ve Roseth (2009), öğrencilerin ihtiyaçları (yani aidiyet) karşılandığında daha çok katılım gösterdikleri ve bunun daha yüksek umut seviyesine yol açtığını belirtirler.

Sonuç olarak; alan yazına bakıldığında; aidiyet ve umutsuzluk arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir (Alverson, 2014; Bolland, Lian ve Formichella, 2005; Pharris, Resnick ve Blum, 1997). Umutsuzluk gibi öğrencilerin okula aidiyet duygularını etkileyebilecek olan bir başka boyutta yalnızlık olabilir.

Yalnızlık, bireyin ideal olmasını beklediği ile var olan toplumsal ilişkiler arasında bir tutarsızlık algılandığında ortaya çıkan nahos durumdur (Perlman, 2004). Literatür incelendiğinde birçok tanım bulunmaktadır. Ancak incelendiğinde üç noktada bulunduğu görülmektedir. Bunlar; sosyal ilişkilerde yetersizlik, hoş olmayan, üzücü ve öznel bir deneyim bileşenleridir (Peplau ve Perlman, 1982). Yalnızlık ve aidiyet bireyin yaşamında sosyal ve psikolojik işlevlere sahiptir (Hagerty, Williams, Coyne ve Early, 1996). Baumeister ve Leary (1995) ise ait olma ve yalnızlığın psikolojik sağlığın önemli yordayıcıları olduğunu belirtirler. Hagerty ve Williams (1999) yalnızlık duygusunun gelişiminde önde gelen etkenler arasında ait olma duygusu ve sosyal desteğin olduğunu vurgular.

Yalnızlık ile ilgili alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde yalnızlıkla baş etme (Eskin, 2001), akademik başarı ve bazı değişkenler (Yıldırım, 2000), sosyal destek (Duyan ve diğerleri, 2010), umutsuzluk (Öztürk, 1997), aidiyet (Mellor, Stokes, Firth, Hayashi ve Cummins, 2008) gibi değişkenlerle ele alındığı görülmektedir.

Bazı çalışmalar yalnızlığın sosyal bağlam çerçevesinde incelendiği görülmektedir. Yapılan bir araştırmada ise depresyonun; sosyal destek, yalnızlık ve aidiyet duygusu ile yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir (Hagerty ve Williams, 1999). Duyan ve diğerleri (2010) ise lise öğrencilerinin yalnızlık algılayışlarında sosyal desteğin varlığının çok önemli olduğunu vurgularlar. Benzer şekilde Cicognani, Klimstra ve Goossens (2014) ergenlere yaptıkları çalışmalarında sosyal bağlamda aidiyetin ve yalnızlığın negatif yönde ilişkili olduğunu belirtirler. Cemalcılar (2010), okula aidiyet hisseden öğrencilerin kaygı, yalnızlık ve okul devamsızlığı gibi sorunların düşük olduğunu vurgular. Mellor ve diğerleri (2008) yetişkinlerle yaptığı çalışmada ait olma ihtiyacı arttığında yalnızlığında arttığını belirtir.

Kuramsal olarak aidiyet duygusunun; umutsuzluk (Alverson, 2014; Bolland, Lian ve Formichella, 2005; Pharris, Resnick ve Blum, 1997; Rankin, Saunders ve Williams, 2000) ve

yalnızlık (Cicognani ve diğerleri, 2014; Duyan ve diğerleri, 2010; Hagerty ve Williams, 1999; Hagerty ve diğerleri, 1996; Mellor ve diğerleri, 2008) arasında bir ilişkili olduğu görülmektedir. Burada sıralanan değerlendirmeler ışığında; aidiyet olgusunun, ergenin duygu dünyasında oldukça merkezi bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Umutsuzluk ve yalnızlık öğrencilerin okul ve okulla ilgili duygu, düşünce ve davranışını, okula uyum sağlamalarını, okula devam durumlarını ve okula aidiyet duygularını etkilemesi beklenebilir. Yapılan alan yazın taramasında liseli ergenlerde okula aidiyet duygusunun umutsuzluk ve yalnızlık düzeylerini birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma; liseli ergenlerin umutsuzluk ve yalnızlık düzeylerinin okula aidiyet duygularını yordama düzeyinin incelenmesidir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde bulunan bir ilde, bir kamu lisesinde öğrenim gören ergenlerin umutsuzluk ve yalnızlık seviyelerinin okula aidiyet duygularını yordamakta mıdır sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma Soruları:

1. Liseli ergenlerin okula aidiyetlerinin düzeyleri nasıldır?
2. Liseli ergenlerin umutsuzluk düzeyleri nasıldır?
3. Liseli ergenlerin yalnızlık düzeyleri nasıldır?
4. Liseli ergenlerin okula aidiyetleri ile umutsuzluk ve yalnızlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
5. Liseli ergenlerde umutsuzluk ve yalnızlık düzeyi okula aidiyetlerini yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma, liseli ergenlerin umutsuzluk ve yalnızlık seviyelerinin okula aidiyet duyguları ile ilişkilerini incelemeye yönelik, ilişkisel desende tasarlanmıştır. İlişkisel desen; araştırmacının bir veya daha fazla nicel bağımsız değişken ve bir veya daha fazla nicel bağımlı değişken arasındaki ilişkinin incelenmesidir (Johnson ve Christensen, 2014). Ayrıca araştırmacının ilk üç sorusu için ise tarama deseninde incelenmiştir. Tarama deseni, bir evrenden seçilen örneklem üzerinden gerçekleştirilen araştırmalar aracılığıyla evren bütünündeki tutum, eğilim veya görüşlerin sayısal olarak betimlenmesidir (Creswell, 2014).

Evren - Örneklem

Liseli ergenlerin umutsuzluk ve yalnızlık seviyelerinin okula aidiyet duyguları ile ilişkilerini inceleyen bu çalışmanın kuramsal evreni Türk lise öğrencileridir. Ancak, çalışmanın çalışılabilir evreni Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde bulunan bir ildeki bir kamu lisesinde öğrenim gören 372 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem evreni temsil edebilmesi için gerekli olan sayıyı hesaplarken hata payı 0.05 olarak alınmıştır. %5'lik hata payı ile yapılan hesaplamalar sonucunda 372 kişilik bir evreni temsil edecek örneklem sayısı 189 bulunmuştur (Karasar, 2012). Bu evren içerisinde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan kolaylı örnekleme (Neuman, 2016) yoluyla seçilen 2016-2017 öğretim yılı içerisinde bir Anadolu lisesinin 9 ve 10. sınıflardan toplamda 189 öğrenci araştırmacının çalışma grubunu oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre 372 birimlik çalışma evreninden elde edilen 189 birimlik örneklem sayısının evreni temsil etme gücünün yeterli olduğu görülmektedir. Örneklem grubunun demografik özelliklerinin sunulduğu Tablo 1 aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem grubunun demografik özelliklerine ait frekans ve yüzde dağılımları

Seçenekler	1	2	Toplam	
Cinsiyet	Kadın	Erkek	-	
	<i>n</i>	97	91	189
	%	51,3	48,1	100
Sınıf	9. sınıf	10. sınıf	-	
	<i>n</i>	100	98	189
	%	52,9	47,1	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında, çalışma grubunda belirtilen lise öğrencilerine; kişisel bilgi formu, Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği (OADÖ), Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), UCLA Yalnızlık Ölçeği- Ergenler için Kısa Formu uygulanmıştır. Bu araçların geçerlik ve güvenilirlik bilgileri aşağıda sunulmuştur.

Kişisel bilgi formu: Çalışma katılımcıları hakkında bazı bilgileri içermektedir. Bunlar; cinsiyet (Kız-Erkek), yaş, sınıf düzeylerine (9 ve 10. sınıf) ait özelliklerle ilgili bilgiler sorulmuştur.

Okula aidiyet duygusu ölçeği (OADÖ): Goodenow (1993) tarafından geliştirilen Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği (The Psychological Sense of School Membership Scale) öğrencilerin kendilerini ne kadar okulun bir parçası olarak gördüklerini, okul, öğretmen ve akranlardan değer görme, kabul edilme ve okula dâhil olma duygularını ölçmektedir. Bu ölçek 18 maddeden oluşmuş olup 5'li Likert tipinde (5 – Tamamen doğru, 1- Hiç doğru değil) ölçeklendirilmiştir. Öğrencilerden okula yönelik olarak geliştirdikleri duygu ve davranışları öz değerlendirilmesi istenmiştir (Örnek: Bu okulda bana da diğer öğrenciler kadar saygıyla davranılmaktadır). Ölçekte 13 olumlu ve 5 olumsuz madde vardır. Olumsuz olarak ifadelendirilmiş maddeler 3, 6, 9, 12 ve 16. maddelerdir. Ölçeğin puanlandırılması kısmında olumlu ve olumsuz maddeleri ayrı ayrı hesaplanabilir veya olumsuz maddeleri tersten puanlayarak toplam puan hesaplanabilir. Okula aidiyet ölçeğinden en yüksek 90 en az 18 puan alınabilir. Bu ölçekten yüksek puan alınması okula aidiyet duygusunun ve davranışlarının yüksek olması anlamına gelir.

Sarı (2015) okula aidiyet ölçeğini liseli öğrenciler üzerinden Türkçeye uyarlamıştır. Yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre okula aidiyet kavramı iki ana faktör altında toplanmıştır (Sarı, 2015). 13 maddelik olumlu maddeleri olan okula aidiyet ile 5 olumsuz maddeyi kapsayan reddedilmişlik duygusu bu iki faktörü oluşturmaktadır. Okula aidiyet alt faktörünün Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.84 bulunmuşken reddedilmişlik duygusu alt faktörünün Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin genel olarak Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise 0.84'tir (Sarı, 2015). Sarı'nın 2013'te yaptığı lise öğrencileri üzerinde yaptığı diğer bir çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada ölçeği tek faktörlü biçimde değerlendirilecektir. Ek olarak, bu çalışma kapsamında toplanan verilere göre ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.854 bulunmuştur.

Beck umutsuzluk ölçeği (BUÖ): Beck, Weissman, Lester ve Trexler (1974) tarafından geliştirilen ölçekte, bireyin geleceğe yönelik karamsarlıklarının ne düzeyde olduğunu belirlemek amaçlanmaktadır. Ölçekte bulunan 20 madde ergen ve yetişkinlerin geleceğe yönelik düşünce ve duygularını kapsayan ifadeleri içermektedir. Maddelere evet-hayır şeklinde cevap verilmekte ve maddelerin 11 doğru, 9 yanlış yanıt anahtarı bulunmaktadır. Ölçeğin puan aralığı 0-20 biçimindedir. Ölçekten alınan toplam puan umutsuzluk puanını vermektedir. Toplam puan yüksek olduğunda bireydeki umutsuzluğun yüksekliğini ve negatif beklentileri yansıtmaktadır. Bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması ilk olarak Seber, Dilbaz, Kaptanoğlu ve Tekin (1993)

tarafından yapılmış ve iç tutarlılık katsayısı 0.86, madde-toplam korelasyonları 0.07 ile 0.72 test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.74 olarak bulunmuştur. Yapılan mevcut çalışma için Beck Umutsuzluk ölçeğinin iç tutarlık KR21 katsayısı 0.86 olarak bulunmuştur.

UCLA yalnızlık ölçeği kısa formu: Hays ve DiMatteo (1987) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlama çalışması Yıldız ve Duy (2014) tarafından gerçekleştirilen ölçek yedi maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin cevaplanma biçimi dört dereceli bir yapıya sahiptir. Ölçeğin 5. maddesi olan, “İstediğim zaman arkadaş bulabilirim” maddesi tersten puanlanmaktadır. Ölçeğin 7 maddesinin toplanmasıyla genel yalnızlık puanı elde edilmektedir. Tek boyutlu olan ölçekten alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan ise 28’dir. Ölçek puanlarının düşüklüğü yaşanan yalnızlık duygusunun az olduğunu gösterirken, puanın yüksek olması yaşanan yalnızlık duygusunun yoğun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.74 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için UCLA ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı 0.77 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2’de ölçeklere ait betimsel istatistikler bulunmaktadır.

Tablo 2. Okula aidiyet, yalnızlık ve umutsuzluk ölçeklerinin güvenilirlik katsayıları ve betimleyici istatistikleri

Ölçekler	Madde Sayısı	İç tutarlılık	$\bar{X}$	SS	n
1-Okula Aidiyet	18	0,85	68,85	11,32	189
2-Umutsuzluk	20	0,86	4,73	4,37	189
3-Yalnızlık	7	0,77	10,69	3,84	189

Verilerin Toplanması

Çalışmada, ilk olarak kullanılacak veri toplama araçları için ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında uygulama yapılacak olan kurumdan gerekli izinler alınarak, uygulamaya geçilmiştir. Uygulama sürecinde yasal ve etik izinler dikkate alınarak bu ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Uygulama yapılan lisenin müdürlüğü ile görüşülerek ölçeklerin ders saatleri içerisinde ve sınıf ortamında grup şeklinde bizzat araştırmacı tarafından gönüllülük esasına göre uygulanması gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Çözülmesi

Araştırma verilerinin toplanmasından sonra, Kişisel Bilgi Formu, Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve UCLA Yalnızlık Ölçeği ile toplanan verilerin işlenmesi ve yorumlanması için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programının 21. versiyonu kullanılmıştır. Öncelikle ham veriler bu programa aktarılarak ve analize hazır hale getirilmiştir. Kodlayıcı hataları düzeltilmiş uygun görülen boş değerler ortalama değerleriyle doldurulmuştur. Daha sonra SPSS programı kullanılarak değişkenler arasındaki Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Son olarak çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılarak Umutsuzluk ve Yalnızlık ölçeklerinden elde edilen puanların Okula Aidiyetlerini yordamaları incelenmiştir. Daha açık bir ifade ile okula aidiyet bağımlı değişken, umutsuzluk ve yalnızlık bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Araştırmanın anlamlılık düzeyi ($\alpha=0.05$) olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Okula Aidiyet, Umutsuzluk ve Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında liseli ergenlerin okula aidiyetleri, yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleri Tablo 2’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre, liseli ergenlerin okula aidiyet düzey ortalamaları 68.85 ve standart sapması 11.32’dir. Bu ölçekten en yüksek alınacak puanın 90 ve en düşük puanın 18 olduğu hesaba katıldığında okula aidiyet ölçeğinin orta noktası 36 olarak hesaplanmıştır. Mevcut

çalışmadaki örneklerin okula aidiyet toplam puanlarının 36 puandan farklı olup olmadığını tespit etmek için tek örneklem t-testi uygulanmış ve sonuç olarak liseli ergenlerin orta noktadan anlamlı düzeyde farklı puan aldıkları tespit edilmiştir ($t = 39,886, p < 0.05$). Çalışmadaki ergenlerin okula aidiyet düzey ortalamalarının orta noktadan fazla olması sebebiyle lise öğrencilerin okula aidiyet düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Öte yandan, Beck Umutsuzluk ölçeğinin sonuçlarına bakıldığında genel ortalamanın 4.73 ve standart sapmanın 4.37 olarak görülmektedir. Bir öğrencinin bu ölçekten alabileceği en yüksek puanın 18 ve en düşük puanın 0 olduğu göz önüne alındığında umutsuzluk seviyelerinin orta noktası 9 puandır. Liseli ergenlerin aldıkları 4.73 umutsuzluk puanlarının orta noktadan anlamlı düzeyde farklı olup olmadığını tespit etmek için tek örneklem t testi uygulanmış ve sonuç olarak lise öğrencilerinin umutsuzluk ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ölçeğin orta noktasından anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($t = -13.412, p < 0.05$). t-testinin sonuçlarından da anlaşıldığı gibi liseli ergenlerin umutsuzluk düzeyleri orta noktanın altında kalmış ve umutsuzluk düzeylerinin düşük olduğu sonucu çıkarılmıştır. Son olarak, yalnızlık ölçeğinden çıkan sonuçların ortalaması 10.69 ve standart sapması 3.84 olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin en yüksek puanı 28 ve en düşük puanı 7'dir ve bu ölçeğin orta noktası 10.50 bulunmuştur. Bu çalışmadan elde edilen verilere bakıldığında liseli ergenlerin yalnızlık ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ölçeğin orta noktasından anlamlı düzeyde farklı çıkmamıştır ($t = 0.710, p > 0.05$). Bu durumda liseli ergenlerin yalnızlık düzeylerinin orta seviyede olduğu sonucunu çıkartabiliriz.

Okula Aidiyet, Yalnızlık ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Bulguları

Okula aidiyet, yalnızlık ve umutsuzluk arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon sonuçları aşağıdaki Tablo 3'te verilmiştir. Bu tabloda görüldüğü üzere, liseli ergenlerin okula aidiyetleri ile yalnızlık düzeyleri ($r = -0.459$) ve umutsuzluk düzeyleri ($r = -0.337$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, umutsuzluk düzeyleri ve yalnızlık düzeyleri arasında ($r = 0.223$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 3. Okula aidiyet, yalnızlık ve umutsuzluk arasındaki korelasyon matrisi

	1	2	3
1-Okula Aidiyet	1,00	-0,459**	-0,337**
2-Yalnızlık	-0,459**	1,00	0,223**
3-Umutsuzluk	-0,337**	0,223**	1,00

n= 189, ** p < 0,01

Okula Aidiyet, Yalnızlık ve Umutsuzluk Arasındaki Çoklu Regresyon Bulguları

Lise öğrencilerinin okula aidiyetlerini yalnızlık ve umutsuzluk düzeylerinin ne kadar açıkladığını belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Tablo 4'te çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon yapmadan önce bağımsız değişkenler olan yalnızlık ve umutsuzluğun arasında çoklu-bağıllık olup olmadığını incelenmiştir. Çoklu-bağıllık kavramı bağımsız değişkenlerin birbiriyle 0,90 ve üzeri korelasyona sahip olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır (Field, 2013). Korelasyon matrisinden ve varyans şişkinlik değerlerinden ($VIF_U = 1.052, VIF_Y = 1.052$) bu iki bağımsız değişken arasında çoklu-bağıllık olmadığı tespit edilmiştir. Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, yalnızlık ve umutsuzluğun okula aidiyeti açıklaması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 34.185, p < 0.001$). Ek olarak, yalnızlık ve umutsuzluk okula aidiyet kavramının % 27'sini açıklayabilmektedir ($R = 0.518, R^2 = 0.269$). Çoklu regresyon analizi sonuçlarındaki katsayılara bakıldığında da yalnızlık ve umutsuzluk kavramlarının regresyon modelinde anlamlı olduğu görülmektedir ($t_Y = -6.282, p < 0.001, t_U = -3.842, p < 0.001$).

Tablo 4. Okula aidiyet, yalnızlık ve umutsuzluk arasındaki çoklu regresyon matrisi

Okula Aidiyet	B	SH _B	β	t	p
Sabit	8,612	2,126		39,794	0,000
1-Yalnızlık	-1,191	0,190	-0,404	-6,282	0,000
2-Umutsuzluk	-0,639	0,166	-0,247	-3,842	0,000

$n=189, R=0,518, R^2=0,269, F= 34,185, p <0,01$

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde bulunan bir ildeki bir kamu lisesinde öğrenim gören ergenlerin umutsuzluk ve yalnızlık seviyelerinin okula aidiyet duygularını yordamakta mıdır sorusuna cevap aramak için yola çıkmıştır. Öncelikle liseli ergenlerin okula aidiyet, umutsuzluk ve yalnızlık düzeyleri belirlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre liseli ergenlerin okula aidiyet duygusu OADÖ toplam puan ortasından yüksekken; UCLA Beck Umutsuzluk Ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının ölçeğin kendi ortasından düşük olduğu ve UCLA yalnızlık ölçeğinden alınan puanların orta seviye ile aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte okula aidiyet duygusunun umutsuzluk ve yalnızlıkla negatif yönde doğrusal ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın ana amacına ait sonuç ise; liseli ergenlerin yalnızlık ve umutsuzlukları okula aidiyet duygusunu anlamlı biçimde yordadığı tespit edilmiştir. Ayrıca alan yazında ergenlerin yalnızlığı göreceli olarak belirgin hissettiği belirtilmektedir. Oysa bu çalışmada ergenler yalnızlığı orta seviyede algıladıkları görülmüştür. Bu sonuç çalışmayı yapan araştırmacılar tarafından göze çarpan bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın betimleyici istatistik sonucuna göre lise öğrencilerinin OADÖ toplam puanlarına ait ortalamanın (68.85), beşli Likert derecelendirme ölçeğine göre toplam orta puan olan 36'nın anlamlı düzeyde üzerinde olduğu görülmektedir. İlgili literatürde bu sonucu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Booker 2004; Sarı 2015). Bu bulgunun bir nedeni ergenlerin bu gelişim dönemi içerisinde aidiyet duygusunu yoğun hissetme ihtiyacından kaynaklı olabilir. Aidiyet duygusu bireyler için en temel gereksinimdir (Baumeister ve Leary, 1995; Hendrick, 2009). Özellikle lise öğrencilerin gelişim dönemi içerisinde yer aldıkları ergenlikte aidiyet duygusu ihtiyacı ön plana çıkmaktadır (Booker, 2004; Osterman 2000; Steinberg, 2013).

Lise öğrencilerinin umutsuzluk ölçeğinden aldıkları toplam puanlar 0-20 arasında değişebilmektedir. Bu çalışmada umutsuzluk düzeyi ortalaması (4.73), toplam ortanın altında kaldığı için lise öğrencilerinin umutsuzlukları düşük olduğu sonucu çıkartılabilir. Alan yazında ergenlerin umutsuzluk düzeylerini düşük olduğunu belirten çalışmalar (Çevik ve Gündoğdu, 2015; Kırımoğlu, Çokluk ve Yıldırım, 2010; Özmen ve diğerleri, 2008) bu bulguyu desteklemektedir. Bazı çalışmalarda ise ergenlikte umudun zamanla azalabileceğini belirtmektedir (McKnight, Huebner ve Suldo, 2002). Liseli ergenlerin umutsuzluk seviyelerinin toplam puan ortalamasından düşük olmasının bir nedeni çalışma grubunun ruh sağlığı açısından tanı almamış olmasından kaynaklı olabilir. Nitekim umutsuzluk, kişinin ruh sağlığını olumsuz etkileyen, depresyon ve intihar gibi psikopatolojiye yol açabilen bir duygudur (Dilbaz ve Seber, 1993). Bir başka nedeni ise umutsuzluğu önleyici dinamik yapıların varlığından kaynaklı olabilir. Alverson (2014) öğrencilerin umutsuzluk seviyesini belirleyen en önemli faktörlerden biri aidiyet olduğunu belirtmektedir. Van Ryzin (2011), yaptığı çalışmada okul ortamında öğrencilerin aidiyet ihtiyaçlarının desteklendiğinde öğrencilerin umutlarını arttığını belirtir.

Bu çalışmada lise öğrencilerinin UCLA yalnızlık ölçeği toplam puanlarına ait ortalamanın (10.69), dördümlü Likert derecelendirme ölçeğine göre UCLA yalnızlık ölçeğinin orta noktası olan 10.50 puandan farklı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yani mevcut çalışmadaki ergenlerin yalnızlık düzeyleri ortalamadır. Ancak alan yazında ergenlerin genelde bu gelişim dönemi içerisinde kendilerini önemli düzeyde yalnız hissettikleri belirtilmektedir (Eskin, 2001; Kırımoğlu ve

diğerleri, 2010; Stenberg, 2013). Bu çalışmada liseli ergenlerin yalnızlık seviyelerinin toplam puan ortalamasından farklı olmamasının bir nedeni uygulama yapılan kurumun kendine has dokusundan kaynaklanabilir. Hagerty ve Williams' a (1999) göre yalnızlık duygusunun yaşanmasında önemli etkenler arasında ait olma duygusu ve sosyal destek olduğu vurgulanır. Her okulun kendine özgü dinamiği olduğu bilinen bir gerçektir. Bulguların farklılaşmasının bir nedeni her okulun kendine has dokusundan kaynaklı olabilir. Bir diğer neden de öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-idare iletişimi açısından öğrencilerin yalnız olmadıkları, kabul görüldükleri ve sosyal desteğin varlığına ait algılarından kaynaklı olabilir.

Çalışmada korelasyon ve çoklu regresyon analiz sonuçlarına göre; okula aidiyet duygusunun umutsuzluk ve yalnızlıkla negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın ana amacına ait sonuç ise; liseli ergenlerin yalnızlık ve umutsuzlukları okula aidiyet duygusunu anlamlı biçimde yordadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada okula aidiyet duygusunun ve umutsuzluğun negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında bu sonucu desteklemektedir. Aidiyet duygusu ve umutsuzluk arasında negatif yönde bir ilişki olduğu yönündedir (Alverson, 2014; Bolland, Lian ve Formichella, 2005; Pharris, Resnick ve Blum, 1997). Yine bu çalışmada umutsuzluğun okula aidiyet duygusunu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Alverson, 2014; Bolland, Lian ve Formichella, 2005; Pharris, Resnick ve Blum, 1997; Rankin, Saunders ve Williams, 2000).

Bu çalışmada umutsuzluğun okula aidiyet duygusunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Bu sonucun bir nedeni aidiyet duygusunun umutsuzluk için koruyucu bir yapı görevi görmesinden kaynaklı olabilir. Nitekim alan yazındaki çalışmalarda bu yöndedir. Örneğin, Alverson (2014) umutsuzluk durumunu yenmek adına okulda kendini ait hissedenden öğrenci sonraki zaman diliminde bile daha az umutsuzluk hissedeceğini vurgular. Bu bulgunun bir başka nedeni ise insanın en temel ihtiyacı olan aidiyet duygusunun karşılanmasına yönelik destek ve bu durumunda bir sonucu olarak umutsuzluğun yerini umudun almasından kaynaklı olabilir. Örneğin, Van Ryzin (2011) yaptığı çalışmada okul ortamında öğrencilerin aidiyet ihtiyaçlarının desteklendiğinde öğrencilerin umutlarını arttığını ifade etmektedir. Benzer şekilde, Van Ryzin, Gravely ve Roseth (2009) öğrencilerin ihtiyaçları (yani aidiyet) karşılandığında daha çok katılım gösterdikleri ve umudun arttığını ifade etmektedirler. Tüm bunların yanında umutsuzluk, ileriye dönük olumsuz beklentileri kapsayan duygu durumudur (Çevik ve Gündoğdu, 2015). Bu çalışmadaki bulgunun bir başka nedeni ergenlerde yaşam hedeflerinin varlığı umutsuzluğu azaltırken aidiyet duygusunun artmasına katkı sağlamış olabilir. Örneğin, Altınsoy (2016) lise öğrencilerinde okula aidiyetin artması durumunda yaşam amaçlarının netleştireceğini belirtir. Caraway ve diğerleri' de (2003) amaç yöneliminin öğrencilerin okula aidiyet duygularının arttığı belirtirler. Bu bağlamda ergenlerin amaçlarını belirlemesi umutsuzluğun yerini umudun yani olumlu durumları tetiklenmesinin bir yansıması olabilir. Çünkü kişilerin düşüncelerinde, davranışlarında ve duygularında yer edinen önemli bir faktör; onların yaşam amaçlarıdır (King, Richards ve Stemmerich, 1998).

Bu çalışmada okula aidiyet duygusunun ve yalnızlığın negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında bu sonucu destekleyen çalışmalar mevcuttur. Örneğin Cicognani ve diğerleri (2014) ergenlere yaptıkları çalışmalarında sosyal bağlamda aidiyet ve yalnızlığın negatif yönde ilişkili olduğunu belirtirler. Benzer şekilde Cemalçılar' da (2010) okula aidiyeti yüksek hissedenden öğrencilerin kaygı, yalnızlık ve okul devamsızlığı gibi sorunların düşük olduğunu vurgular.

Bu çalışmada yalnızlığın okula aidiyet duygusunu anlamlı biçimde yordadığı görülmüştür. Alan yazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar da mevcuttur (Cicognani ve diğerleri, 2014; Duyan ve diğerleri, 2010; Hagerty ve Williams, 1999; Hagerty ve diğerleri, 1996; Mellor ve diğerleri, 2008). Bu bulgunun bir nedeni aidiyet duygusunun yalnızlık için koruyucu bir yapı görevi görmesinden kaynaklı olabilir. Nitekim alan yazındaki çalışmalarda bu yöndedir. Örneğin, Hagerty ve Williams (1999) yalnızlık duygusunun gelişiminde önde gelen etkenler arasında ait olma duygusu ve sosyal desteğin önemli bir yeri olduğunu vurgular. Benzer şekilde Hendrick' de (2009) yalnızlık duygusunun varlığında aidiyet duygusunda yokluk hissedebileceğini vurgular.

Baumeister ve Leary'e (1995) göre ait olma ve yalnızlığın psikolojik sağlığın önemli yordayıcıları olduğunu ve uzun soluklu zayıf sosyal bağlara sahip olan kişilerin en temel insan

ihhtiyacı olan aidiyetin karşılanamadığını belirtirler. Bu çalışmadaki bulgunun bir başka nedeni ergenlerin çevreden algıladıkları sosyal desteğin varlığı ve daha çok aidiyet duyarken yalnızlığı daha az hissetmelerinden kaynaklı olabilir. Steinberg' e (2013) göre psikolojik sağlığın önemli bir göstergesi aidiyet duygusu ve psikolojik açıdan sağlıklı ergenlerin yakın ilişkiler oluşturma ve sürdürmesinin muhtemel olacağını belirtir. Duyan ve diğerleri (2010) lise öğrencilerinin sosyal desteğin varlığı onların yalnızlık duygusunu yaşamalarında önemli ölçüde fark oluşturduğunu vurgular. Bu bulgunun bir diğer nedeni toplumsal sosyal bir bütünün bir parçası olarak okul bağlamında aidiyet ihtiyacının karşılanmasıyla baş edebilmesine katkı sağlamış olabilir. Bireysel psikolojinin kurucusu olan Adler'e göre ait olma duygumuz karşılanmadığında patolojik bir durum olan kaygı oluşur (Corey, 2008). Bireylerin yaşadığı birçok sorunun kaynağında kabul görmeme korkusu vardır. Adler bireyin ait olma duygusunu hissetmesi halinde sorunlarla baş etmek adına cesaret bulabileceğini ifade etmektedir (Corey, 2008).

Sonuç olarak; liseli ergenlerin yalnızlık ve umutsuzlukları okula aidiyet duygusunu anlamlı biçimde yordadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda okula aidiyet duygusu, psikolojik işlevselliği ve olumlu deneyimlere katkı sağlayıp psikopatolojiyi önleyici bir yapı görevi gördüğü için bu çalışmada da okula aidiyet duygusu ile yalnızlık ve umutsuzluk arasında ilişki bulunmuştur. Bu çalışmanın sınırlılığı kesitsel ve betimsel olarak yapılmasıdır. Bu nedenle araştırmanın sonuçları karşılaştırırken ve genellenirken bu sınırlılığa dikkat edilmelidir. Bunun yanında farklı değişkenler için içine katılarak bağımlı değişkeni açıklama oranı artırılabilir. Bilindiği kadarıyla alan yazında yalnızlık ve umutsuzluğu okula aidiyet bağlamında ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmanın sonuçları, ergenlerin gerek umutsuzluk gerekse yalnızlık duygularını aidiyetle ilişkisinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumdan hareketle çalışmanın bulguları ergenlere psikolojik ve psikiyatrik desteği veren ruh sağlığı uzmanları faydalanabilir. Örneğin okula aidiyet duygusunun yokluğunda gösterilen; riskli davranışlar; okul terki, akademik açıdan yetersizlik, yaşam amaçları oluşturmama, yabancılaşma, yalıtılmışlık ve okul devamsızlığı gibi psiko-patolojik örüntüleri olan ergenlerin umutsuzluk ve yalnızlık durumları okula dâhil olduğunu hissetme boyutuyla incelenebilir. Ayrıca eğitim kurumları tarafından geleceğimiz olan ergenler için umutsuzluk, yalnızlıkla baş etme ve yakınlığı başlatma-sürdürme programlarına yönelik psikoterapi desteği sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Allipour Birgani, S., & Shehni Yailagh, M. (2016). The causal relationship between teacher affective support with performance in English using the mediation of sense of belonging, enjoyment, hopelessness, self-efficacy, and academic effort. *Development Strategies in Medical Education*, 3(1), 49-59.
- Altınsoy, F. (2016). *Ergenlerde Okula Aidiyet Duygusunun Yordayıcısı Olarak Yaşam Amaçları ve Bağlanma Stilleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri. İnternet adresinden: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Altınsoy, F., & Eryılmaz, A. (2017). Ergenlerde Okula Aidiyet: Yaşam Amaçları ve Bağlanma Örüntüleri ile İlişkisi (School Belonging in Adolescence: Relationships with Life Goals and Attachment Patterns). *International Online Journal of Educational Sciences* 9 (4), 1038 -1051. DOI: <https://doi.org/10.15345/ijoes.2017.04.011>
- Alverson, J. R. (2014). *A model of hopelessness, belongingness, engagement, and academic achievement*, Doctoral dissertation, The University of Alabama TUSCALOOSA.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529.
- Beck, A. T., Weissman, A., Lester, D., & Trexler, L. (1974). The measurement of pessimism: The hopelessness scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(6), 861-865.
- Bolland, J. M., Lian, B. E., & Formichella, C. M. (2005). The origins of hopelessness among inner-city African-American adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 36(3-4), 293-305.
- Booker, C. K. (2004). Exploring school belonging and academic achievement in African American adolescent. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 6(2), 131- 143.

- Caraway, K., Tucker, C. M., Reinke, W. M., & Hall, C. (2003). Self-efficacy, goal orientation, and fear of failure as predictors of school engagement in high school students. *Psychology in The Schools, 40*(4), 417-427. doi:10.1002/pits.10092
- Cemalcılar, Z. (2010). Schools as socialisation contexts: Understanding the impact of school climate factors on student's sense of school belonging. *Applied Psychology: An International Review, 59*(2), 243-272.
- Çevik, G. B., & Gündoğdu, H. M. (2015). Stres, umutsuzluk, ve annelerin öğrenilmiş çaresizliğinin ergenlerin öğrenilmiş çaresizliğini yordama düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5*(43), 21-34.
- Cicognani, E., Klimstra, T., & Goossens, L. (2014). Sense of community, identity statuses, and loneliness in adolescence: A cross-national study on Italian and Belgian youth. *Journal of Community Psychology, 42*(4), 414-432.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çeviren). Ankara: Mentis.(orijinal eser, 2005)
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni, nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S. B. Demir, Çev. Edt.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Dilbaz, N., & Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: Depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi, 1*(3), 134-138.
- Duyan, V., Duyan, G. Ç., Çifti, E. G., Sevin, Ç., Erbay, E., & İkizoğlu, M. (2010). Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 33*(150), 28-41.
- Eskin, M. (2001). Ergenlikte yalnızlık, baş etme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri, 4*(5), 5-11.
- Ercoşkun, H., & Nalçacı, A. (2005). Öğretimde psikolojik ihtiyaçların yeri ve önemi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*, 353-370.
- Eryılmaz, A. & Altınsoy, F. (2017). Okula Aidiyet ve İhtiyaç Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, (The Examination of the Relationships Between Belonging to School and the Need Satisfaction), T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi (GAD) 5(1), 111-124.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage.
- Fisher, L. B., Overholser, J. C., Ridley, J., Braden, A., & Rosoff, C. (2015). From the outside looking in: Sense of belonging, depression, and suicide risk. *Psychiatry, 78*(1), 29-41.
- Goodenow, C. (1992). Strengthening the links between educational psychology and the study of social contexts. *Educational Psychologist, 27*(2), 177-196.
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools, 30*(1), 79-90.
- Goodenow, C., & Grady, K. E. (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban adolescent students. *The Journal of Experimental Education, 62*(1), 60-71.
- Hagerty, B. M., Williams, R. A., Coyne, J. C., & Early, M. R. (1996). Sense of belonging and indicators of social and psychological functioning. *Archives of Psychiatric Nursing, 10*(4), 235-244.
- Hagerty, B. M., & Williams, A. (1999). The effects of sense of belonging, social support, conflict, and loneliness on depression. *Nursing Research, 48*(4), 215-219.
- Hagerty, B. M., Lynch-Sauer, J., Patusky, K. L., Bouwsema, M., & Collier, P. (1992). Sense of belonging: A vital mental health concept. *Archives of Psychiatric Nursing, 6*(3), 172-177.
- Hays, R. D., & DiMatteo, M. R. (1987). A short-form measure of loneliness. *Journal of Personality Assessment, 51*(1), 69-81.
- Hendrick, S. (2009). *Yakın ilişkiler psikolojisi* (A. Dönmez, Çev.) Ankara: Nobel Yayın.
- Johnson, B., & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: nicel, nitel ve karma yaklaşımlar*. (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kostecky, K. L. (2005). Parental attachment, academic achievement, life events and their relationship to alcohol and drug use during adolescence. *Journal of Adolescence*, 28(5), 665-669.
- Kırımoğlu, H., Çokluk, G. F., & Yıldırım, Y. (2010). Yatılı ilköğretim bölge okulu 6. 7. Ve 8. sınıf öğrencilerinin spor yapma durumlarına göre yalnızlık ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi (Hatay ili örneği). *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3), 101-108.
- King, L. A., Richards, J., & Stemmerich, E. D. (1998). Daily goals, life goals, and worst fears: Means, ends, and subjective wellbeing. *Journal of Personality*, 66(5), 713-744.
- Maddox, S. J., & Prinz, R. J. (2003). School bonding in children and adolescents: Conceptualization, assessment, and associated variables. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(1), 31-49.
- Mellor, D., Stokes, M., Firth, L., Hayashi, Y., & Cummins, R. (2008). Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 45(3), 213-218.
- McKnight, C. G., Huebner, E. S., & Suldo, S. (2002). Relationships among stressful life events, temperament, problem behavior, and global life satisfaction in adolescents. *Psychology in the Schools*, 39(6), 677-687.
- Neel, C. G. O., & Fuligni, A. (2013). A longitudinal study of school belonging and academic motivation across high school. *Child Development*, 84(2), 678-692.
- Neuman, W. L. (2016). *Toplumsal araştırma yöntemlerinde nitel ve nicel yaklaşımlar*. (Ö. Sedef, Çev.). İstanbul: Yayın Odası.
- Osterman, K. F. (2000). Students' need for belonging in the school community. *Review of Educational Research*, 70(3), 323-367. Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/214111717?accountid=16716>
- Özmen, D., DüNDAR, P. E., Çetinkaya, A. Ç., Taşkın, O., & Özmen, E. (2008). Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve umutsuzluk düzeyini etkileyen etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(1), 8-15.
- Öztürk, M. (1997). 10-13 yaşları arasındaki çocuklarda umutsuzluk ve yalnızlığın bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Peplau, L. A., & Perlman, D. (1982). Perspectives on loneliness. In L. A. Peplau ve D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (ss. 1-18). Wiley New York.
- Perlman, D. (2004). European and Canadian studies of loneliness among seniors. *Canadian Journal on Aging/La Revue canadienne du vieillissement*, 23(02), 181-188.
- Pharris, M. D., Resnick, M. D., & Blum, R. W. (1997). Protecting against hopelessness and suicidality in sexually abused American Indian adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 21(6), 400-406.
- Pittman, L., & Richmond, A. (2007). Academic and psychological functioning in late adolescence: The importance of school belonging. *The Journal of Experimental Education*, 75(4), 270-290. doi:10.3200/JEXE.75.4.270-292
- Rankin, L. B., Saunders, D. G., & Williams, R. A. (2000). Mediators of attachment style, social support, and sense of belonging in predicting woman abuse by African American men. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(10), 1060-1080.
- Sarı, M. (2015). Adaptation of the psychological sense of school membership scale to Turkish. *Global Journal of Human-Social Science: G Linguistics & Education*, 15(7), 58-64.
- Sarı, M. (2013). Lise öğrencilerinde okula aidiyet duygusu. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 13(1), 147-160.
- Seber, G., Dilbaz, N., Kaptanoğlu, C., & Tekin, D. (1993). Umutsuzluk ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirliği. *Kriz Dergisi*, 1(3), 139-142.
- Shek, D. T., & Li, X. (2014). Subjective well-being of early adolescents in Hong Kong. In D. T. L. Shek, R. C. F. Sun, ve C. M. S. Ma (Eds.), *Chinese adolescents in Hong Kong family life, psychological wellbeing and risk behavior* (ss. 93-109). New York: Springer.
- Shek, D. T., & Li, X. (2016). Perceived school performance, life satisfaction, and hopelessness: a 4-year longitudinal study of adolescents in Hong Kong. *Social Indicators Research*, 126(2), 921-934.

- Steinberg, L. (2013). *Ergenlik*. (Çev. F. Çok, H. Ercan, M. Artar, E. Uçar, S. A. Sevim, M. Bağlı, A. Aypay, T.Şener, R. Parmaksız, C. Satman, T. Yiğit ve E. G. Kapçı), Ankara: İmge Kitabevi.
- Van Ryzin, M. J. (2011). Protective factors at school: Reciprocal effects among adolescents' perceptions of the school environment, engagement in learning, and hope. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(12), 1568-1580.
- Van Ryzin, M. J., Gravely, A. A., & Roseth, C. J. (2009). Autonomy, belongingness, and engagement in school as contributors to adolescent psychological well-being. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(1), 1-12.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarıyı yordayıcısı olarak yalnızlık sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 167 – 176.
- Yıldız, M. A., & Duy, B. (2014). Adaptation of the short-form of the UCLA loneliness scale (ULS-8) to Turkish for the adolescents. *Düşünen Adam*, 27(3), 194-203.